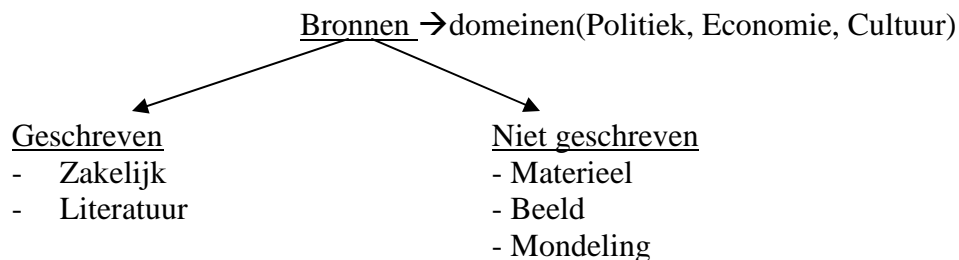

Hoofdstuk 1 : Bronnenonderzoek

Periode	van	tot
Prehistorie	...	3500 v.C.(schrift)
Oude Nabije Oosten	3500 v.C.	800v.C. (Grieken)
Klassieke Oudheid	800 v.C.	476 (Romeinen)
Middeleeuwen	476	1450 (Turken)
Nieuwe Tijd	1450	1750 (Franse Revolutie)
Nieuwste Tijd	1750	1945 (2 ^e Wereldoorlog)
Eigen Tijd	1945	...

Als er **grote veranderingen** zijn op gebied van het **Economisch, Politiek en Sociaal** domein splitsen we op in tijdsvakken.

We nemen de Middeleeuwen als het ware samen met de Nieuwe tijd en noemen het het **Ancien Regime**.

Bronnen kritisch beoordelen

1. Geschreven of Niet geschreven?
2. wat voor een soort van bron? (bv. Schilderij)
3. Primaire of Secundaire bron?
4. Over welke historische periode gaat ze?
5. over welke domeinen gaat deze bron?

Hiërarchie : Een opeenvolging van mensen, goederen, ... in volgorde van belang.

Herhaal de afbakening van de diverse tijdvakken.

Van alle invulbladen over bronnen bekijk je zeker de vragen a tot en met e. Je moet ze niet vanbuiten leren, je krijgt op je lesbeurt of examen de bron.

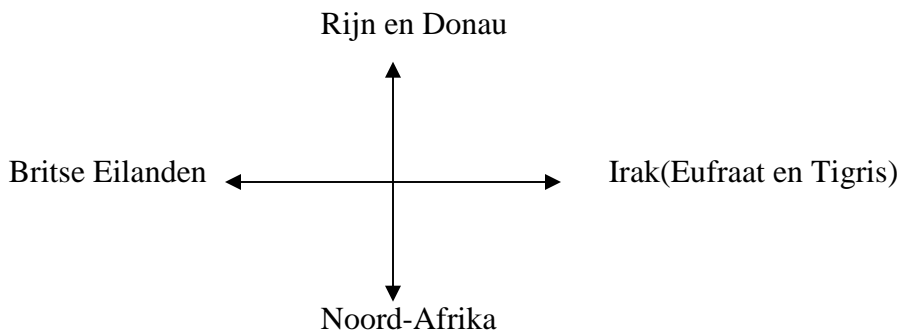
Bronnen moet je kunnen catalogeren. (G-NG/ soort bron/ Primair - secundair/domein/uit welke tijd?)

Hoofdstuk 2 : Einde West-Romeinse rijk

Socio Politiek

Hoogtepunt

- Sterk staatsbestuur
- Keizer had alle macht
- Groot rijk :

Keizer werkt met personeel = lokaal bestuur :

DUX	COMES
Hertog met een leger aan de grenzen	Graaf zonder leger

Verval

- Intern : → zwakke keizers
- moorden
 - wie wil er nog werken/vechten?

Extern: infiltratie van de Germanen (=minder aanvallen)

↓

FOEDERATIO (verdrag tussen Romeinen en Germanen)
Zijn de redders van : Romeins leger
Romeinse Economie
Romeinse Politiek

- Willen daar iets voor :
- Land
 - Woning
 - Rust
 - Erkenning

Germanen :

Afkomstig uit Scandinavië

Zij zijn geïntegreerd in het West-Romeinse Rijk

Integratie :

Delen van de cultuur overnemen

**De Germanen namen : wel de kunst, economie en Romeinse cultuur over
Maar niet het rechtssysteem en de buitverdeling**

Socio Economisch

Hoogtepunt

Staatseconomie : Belastingen → gingen naar het leger, de wegen en de lonen van de ambtenaren.

Verval

4e à 5e eeuw : druk op de grenzen gaat stijgen dus het aantal soldaten stijgt dus de belastingen gaan stijgen dus de druk op de economie stijgt ook

MAAR

-Bevolkings aantal daalt → inkomsten dalen → werk → handel → Slechte economie

-**Mensen vluchten terug naar landbouw** → leeglopen van steden → staat grijpt in :

+ Boeren krijgen beperking van status

+ Opvolgen ambachten van vader op zoon

+ Meisjes mogen niet meer in een klooster gaan, en moeten kinderen maken.

+ Weduwen moeten binnen de 5 jaar terug kinderen maken

Religie

Voor 313 : - **Jezus** sticht een nieuwe godsdienst met een goede structuur en start als sekte.

- **Vervolging van christenen** (omdat ze tegen de slavernij waren)

Na 313 : - **Christendom** wordt **Staatgodsdienst**

- Constantijn benoemt zichzelf tot paus:

Caeseropapist

= keizer en paus in 1 persoon

→ Alle macht aan Constantijn

→ GEVAARLIJK

Domein	Bloeiperiode Romeinse Rijk (1 ^e – 2 ^e eeuw)	Het Westen (5 ^e – 6 ^e eeuw)	Byzantijnse rijk (5 ^e - 6 ^e eeuw)
--------	---	--	--

Politiek Eenheid/verdeeldheid	eenheid	onverdeeld	Eenheid en verdeeld
Regeringsvorm	Keizer	Koningen	keizer
Administratie	uitgebreid	Weinig of geen	uitgebreid
Vorm van Economie	handelseconomie	landbouweconomie	handelseconomie
Verstedelijking	Grote steden	Steden vervielen	welvarend
Cultuur Godsdienst	polytheïsme	Christendom	Christendom
Taal Voor godsdienst en Cultuur	Latijn	Latijn	Grieks

 Het verval van het WRR kunnen aantonen op diverse domeinen van de samenleving. Ze zullen niet allemaal gevraagd worden. Maar het kan zijn dat de leerkracht een keuze maakt...

Alle vragen in je werkbladen moet je kunnen oplossen.

Tabel blz. 18 is heel belangrijk. Die maakt een vergelijking tussen WRR, Germaanse samenleving en ORR

Hoofdstuk 3: Byzantium

Constantinopel, geboorte van een stad

11/05/330

Hoe creëerde **Constantijn** een eenheid tussen Oost en west?

- Hij bouwde een **sokkel** met daarin Christelijke en Heidense relikwiën.

Hippodroom had drievoudige functie, welke?

- Wagenrennen
- Museum Klassieke oudheid
- Keizers verkiezen, martelen en vermoorden.

Hoe hield **Justinianus**, de belangrijkste keizer, zijn volk goed gezind?

- Woningssubsidies
- Waterreservoirs
- luxebaden

Constantinopel, nieuw Jeruzalem

Positie Justinianus : Centraal

Kleur gewaad : Paars

Boven zijn hoofd : Kroon **aureool**

Aantal mensen : 12

“Reïncarnatie” van : **Jezus**

Functie Hagia Sofia: **Symbool van een Christelijk rijk**

Beeldenstrijd

De keizer + Leger (iconoclasten) vonden dat alle mozaïken, beelden, versieringen, ... weg moesten. De mensen die hielden van de iconen waren de **monniken en het volk**.

Bedreiging op 2 fronten

Constantinopel is **26 keer belegerd**

Het werd bedreigd vanop 2 fronten : **Het Aziatische oosten en het Christelijke westen**.

Schitterende ligging zorgde voor de verdediging, Constantijn en Theodosius zorgden voor een **driedubbele stadsmuur**, maar door de uitvinding van de **kanonskogel** kon de stad worden ingenomen (**1453**).

Nieuwe Mekka

Tegenover de Hagia Sophia bouwden de Turken de **blauwe moskee**.

Deze werd versierd met **6 minaretten**, normaal was dit aantal minaretten voorbehouden voor de heilige stad van de Islam : Mekka.

Het conflict tussen Byzantium en het Latijnse Westen

Politiek conflict

De **basileus (Grote verdediger van het ware geloof orthodoxie)** zag zich zelf als rechtmatige opvolger van de Romeinse keizers. Toen de paus in 800 Karel de Grote tot keizer kroonde wekte dat heel wat irritatie in Byzantium.

Cultureel conflict

De **patriarch (hoofd van de kerk)** zag zich zelf als de gelijke van de bisschop van Rome (paus). De Byzantijnse Christenen hadden slechts minachting voor de westerse "boeren". De paus had de ambitie als geestelijk hoofd van de hele christenheid erkend te worden. Het Grieks-Orthodoxe oosten weigerde dat. In **1054 → Een Latijns-katholiek blok en een Oosters Grieks-Orthodox blok**.

Hagia Sophia

1. **Geen enkele horizontale lijn**, spelen met zwaartekracht
2. **4 pijlers** naar boven toe breder
3. **Hemel van Christendom** (koepel), veel licht en reflectie op mozaïken
4. meer dan een kathedraal :
 - A. Kathedraal van patriarch
 - B. Centrum Orthodoxie
 - C. Plaats van kroning Keizer

De koepel = "door mensenhanden geschapen hemel"

1453

De stad word **ingenomen door de Turken**.

Invulbladen

Evolutie van het grondgebied (Socio-Politiek)

Belangrijkste delen van Byzantium :

Klein Azië en Balkan:

Turkije, Syrië, Libanon, Israël, Egypte, Algerije, Marokko, Tunesië, Gibraltar, Zuid-Spanje, Italië, Servië, Kosovo, Montenegro

Volkeren die Het byzantijnse rijk Bedreigden :

Turken, Longobarden, Bulgaren, Perzen, Arabieren, West-Europa, Visigoten

omvang

Onder Justinianus (527- 565) was het rijk op zijn grootst. In 1450 had het zijn kleinste omvang.

3 stevige interne fundamenten van het Byzantijnse rijk:

- Centrale Administratie
- Eenheid in wetgeving en rechtspraak (codex justinianus)
- Staatskerk → keizer = hoofd (Theocratie)

Fundamenten van de Economische voorspoed van Byzantium

- Mediterraan
- Handelscontacten met Azië
- Gelegen op de kruising van de Zwarte zee en de Middellandse zee
- Grote vloot

Sociale gevolgen van de Economische bloei :

- Grote landbouwdomeinen verdrongen de kleine
- Grote sociale tegenstellingen

Waarom ontleende de Byzantijnse kerk haar eigen karakter?

- Grieks
- Patriarch als hoofd van de kerk

De orthodoxie werd door de basileus opgelegd.

→ **Godsdiensttwisten**. Er was geen ruimte voor een eigen godsdienstbeleving
(iconodulen ↔ iconoclasten)

Byzantijnse Kunst

Byzantijnse kunst	Voorbeelden
Architectuur	Aya Sophia, Blauwe moskee
Mozaïekkunst	Afbeelding van Christus
Iconenkunst	Maria met kind

Dvd – Byzantium door de eeuwen heen

Een drietal gebouwen in Istanbul (vroegere Constantinopel) kunnen weergeven

Functies Hippodroom

Waarom is Constantinopel het nieuwe Jeruzalem?

Waarom is Constantinopel het nieuwe Mekka?

Wat maakte Justinianus geliefd bij het volk ?

- Justinianus kreeg veel kritiek van hoge ambtenaren. Waarom ?
- Invulbladen volledig kennen.
- Hoe ontstond het conflict tussen Byzantium en het Latijnse Westen ? uitleggen op 2 domeinen
- Beschrijving Hagia Sofia kunnen geven aan de hand van een prent (koepel, pijlers, mozaïeken)
- Beeldenstrijd uitleggen
- Landen geven (huidige benaming) die ooit tot het ORR hebben behoord.
- Bedreiging op 2 fronten : door wie ?
- 1453: betekenis voor de stad ?

De Germaanse volksverhuizing

WEST-GOTEN

- Een zoektocht naar hun vaderland
- Vertrokken uit **donaugebied** rond 400
- **Verdreven door de Franken**(zuid-Frankrijk)
- **4000 mensen** over de **Pyreneeën**

Toledo wordt de hoofdstad van het rijk der West-Goten

- **Residentie WG-koningen**
- **Reliëf in de kerk van San Salvador** is nog steeds te zien
- Zeer **schematisch**, slecht perspectief(Jezus wekt Lazarus uit de dood)

Er zijn daar geen huizen van de West-Goten te vinden, ze namen alles over van de Romeinen
→ integratie. Gebruikten Romeinse huizen. Velen waren boeren

Koning Leovigild

- **Na God is de koning de opperste heerser**
- Koning doet een **purperen mantel** aan (voorrecht Romeinse keizer)
- WG erkennen OR keizer maar willen zelfbestuur
- Voor de eerste keer op een **troon**, dat kenden de WG niet (gelijkheid valt weg)
- Eigen **munteenheid** (normaal ook alleen voor Romeinse keizer)

WG waren vreemdelingen, spraken Latijn en gaan de bestaande gewoontes overnemen.

- Vondsten in graven zijn belangrijk zoals : sieraden, gespen, oorkingen, ...
- Huwelijken tussen WG en Romeinen (door de Romeinse wet verboden)
- Weinig typische WG sieraden, allemaal romeins → integratie
- WG gebruiksvoorwerpen verdwijnen vanaf de 6de eeuw

Toledo komt in de handen van de Moren. Maar niet iedereen trekt weg.

WG gaan zich opnieuw aanpassen aan de nieuwe heersers

Ze waren vanuit Polen vertrokken, daarna Splitsing tussen WG en OG

OOST-GOTEN

Ze zaten **aan de voet van de Alpen**, ze werden **opgejaagd door de Hunnen**.

Torenschedels gevonden, langwerpige schedels gevormd vlak na de geboorte. Misvorming duurt 4 à 5 jaar en was zeker niet pijnloos

Theoderik had een rijk van de Balkan tot aan Italië.

Ravenna wordt de **stad van Theoderik**.

Doodkapel van Ravenna. Wijst op **christendom** (arianisme→geen geloof in drievuldigheid)

-
- Kunnen bewijzen dat de WG zich geassimileerd(complete vermenging) hebben. (3 voorbeelden kunnen geven)
 - Evolutie kunst in San Vitale Ravenna kunnen schetsen (van Oost-Gotische naar Byzantijnse kunst)
 - Verschil Angelsaksen met andere Germaanse stammen?
 - Wat vertelt huidig DNA-onderzoek over band Engelsen, Friezen, Schotten?

Hoofdstuk 4: De franken vormen Europa

SITUERING

Franken zijn een deel van de Germanen uit Scandinavië

-Factoren voor een volksverhuizing

- Push : - klimaat : warme periode → landbouw naar boven → bevolking naar boven
Koude periode → landbouw naar beneden maar bevolking blijft
→wegtrekken

- Pull : - klimaat : zachtere klimaat in Europa
Romeinse cultuur (die werkers vraagt)

Germanen vertrekken

- Noord-Germanen blijven
- West-Germanen (Angelen, saksen, juten) → Groot Britannië
- Oost-Germanen (Franken, West-Goten, Oost-Goten) blijven op het Europese Continent

Clovis, Stichter van Europa

Clovis = Clodowech = Ludwig = Louis

Vanaf Clovis noemt er minstens 1 persoon Louis in de Koninklijke familie tot aan 1789

Chlodio x vrouw (verkracht door zeemonster)

Merovech → merovingers

Childerik(457) x Pasina

Clovis

Jaar	Franken	West-Goten	Romeinen	Toestand
451	Childerik	Alarik	Aëtius	Samen tegen hunnen
457	Childerik	Alarik	Egidius	Vrede
486	Clovis(sterk)	Alarik II (zwak)	syagrius	Vooral zwakke koning
487	Clovisvalt Syagrius aan → Vlucht naar de WG	Leveren Syagrius uit. En worden toch overwonnen.	Syagrius wordt aangevallen door Clovis → vluchten	Clovis heeft de WG en de Romeinen overwonnen.

Fase 1: Verovering op Syagrius

- Clovis verplaatst zijn hoofdstad van Doornik naar Soissons
- **476 : val van het Romeinse Rijk**

Fase 2: Verovering op de Turiërs

- Clovis huwt **Chlotilde (Bourgondiërs en dus Christelijk)**
- Hun 1ste zoon sterft.
- Hun 2^e zoon **wordt gedoopt en leeft...**

Fase 3: Verovering op de Allemannen

- **496: Slag bij Zulpich**
- **Doopsel van Clovis :**

Voor het doopsel	Tegen het doopsel
Clovis zijn vrouw was katholiek	Hij verliest de Hemelse basis van zijn koningschap
Steun van de overwonnen volkeren	Alle krijgers moeten zich laten dopen
Versterking van de leiderspositie in het RR	Wodan en alle andere goden vervangen door 1 GOD
Erkenning bij de paus voor verslaan WG(ketters)	Iedereen is gelijk
Steun van Byzantium (veroverd vandalen en OG)	Jezus is gestorven aan het <u>kruis</u> voor vrede
Gallo-Romeinse steun	Ze moeten hun vijanden liefhebben

Fase 4: Strijd tegen Alarik 2

- **507: Slag bij Voglé**
- West-Goten worden opgejaagd tot **over de Pyreneeën → Spanje → Toledo**
- West-Goten zijn **geassimileerd!**
- **Einde van de WG = 711** → Verpletterd door de Islam

Lex Salica : Wet geschreven door Clovis

Zie document

4 elementen:

- **Erfenis** → privaat
→ openbaar : rijk, grond, troonsopvolging
- **Geweld in het openbaar**
- **Moord**
- **Diefstal**

De Lex Salica kijkt naar : - het resultaat van de Misdad
- Het nut van het slachtoffer in de samenleving

Verschil tussen het personaliteitsbeginsel en de L.S.

Volgens het personaliteitsbeginsel wordt je berecht volgens de regels van jouw stam/land ook al heb je de misdaad ergens anders gepleegd. Bij lex salica word **Je berecht volgens het grondgebied waarop je je bevindt.**

Gebruik van de L.S. nu :

- Luxemburg heeft de L.S. nog gebruikt om zich af te scheiden van het koninkrijk der Nederlanden.
- België heeft het onderdeel over de troonopvolging in de L.S. als een van de laatste landen in Europa afgeschaft daarom kan er nu ook een Koning der Belgen komen.
- Als een monarch in Spanje geen zonen heeft dan kan het meisje pas erven.

Een middeleeuwse zin voor de ontwikkeling van de Nederlandse taal.

Malthe thi afrio lite. : Ik maak een halfvrije van je.

**Limes: wat? een 548 km lange verdedigingslinie
Waarom? Barbaarse stammen tegenhouden
Nut? Barbaarse stammen tegenhouden**

Beschrijving geven van limes (Wat? Waarom? Nut?)

Vergelijking met andere Muren in de geschiedenis.

Foederati-systeem uitleggen.

Integratie - Segregatie – Assimilatie

Germaanse groeperingen situeren.

Speciaal vraagje : bekijk deze kaart goed. Tussen welke 2 data situeer je de getekende situatie?

Kijk vooral naar West-Goten en Vandalen.

Waar komt de naam Merovingen vandaan?

Clovis en de uitbreiding van zijn rijk kunnen weergeven.

Politiek belang van het doopsel kunnen uitleggen

Lex Salica

Vergelijking met personaliteitsbeginsel

Gevolgen van Lex Salica voor de ontwikkeling van de Nederlandse taal

Het gebruik van de Lex Salica in drie landen kunnen uitleggen

Wat hebben de Merovingen voor de geschiedenis betekend?

Hoofdstuk 5: De dood van Clovis...Tijdelijk verval

Clovis sterft en zijn rijk wordt volgen de L.S. verdeeld :

Alles wordt van zijn oudste zoon Chlodomir(opperkoning) en de rest krijgt delen.

4 delen:

- Neustrië
- Austrasië
- Aquitanië
- Bourgondië

Waarom?

- rechtspraak op verschillende plaatsen
- Organisatie
- Belastingen

Examen: Bekijk het rijk van Karel de Grote, is dat rijk van KG a) **groter** als de Europese Unie in 1958

b) even groot

c) kleiner

België :

Federaal :

1 koninkrijk, verschillende deelstaten

Versch.rechtbanken

Belastingen: gemeente→provincie→staat

Het Belgische systeem lijkt heel erg op dat na de dood van Clovis

Opkomst van de Major Domus(=leider deelstaat)

4 verschillende deelstaten → 4 major domus

Taak : verantwoording aan de koning
Taken overnemen van de koning (telkens meer en meer)

4 aparte legers

Koning	Major Domus
Macht daalt	Macht stijgt
Landgoed daalt	Privé landgoed stijgt
Personeel daalt	Personeel stijgt
Leger daalt	Leger stijgt
Schatkist daalt	Rijkdom stijgt

Waarom nemen ze de macht voorlopig nog niet?

- Het koningsschap was Goddelijk
- Om onderlinge oorlog te vermijden
- Om het land bijeen te houden

Belangrijke Majores Domus

Pepijn van Herstal (austrasië)

Slag bij **Tertry** verslaat hij de MD van **Neustrië**

→ eerste stap naar een eengemaakt rijk

→ **MD van Austrasië en Neustrië**

711: Karel Martel breid het rijk uit, nu heeft hij Austrasië, Neustrië, de Friezen, de Saksen en de Allemanen in zijn bezit

732!: Slag bij **Poitiers** (tegen de Islam) **ABD-AL-RAHMAN** Islam breidt uit naar Spanje (**WG**) **Karel Martel** verslaat de Islam en heeft nu ook de West-Goten in zijn macht.

Sociale en politieke oorzaken van het verval van het rijk.

Deelgebieden Austrasië – Neustrië – Aquitanië en Bourgondië kunnen situeren op de kaart

Verschil dienstadel-erfadel

Rol major domus in de periode na Clovis.

De belangrijkste homeiers kunnen situeren + hun voornaamste verdiensten weergeven.

Opkomst islam kunnen situeren in tijd en ruimte.

EINDE!!!